

**Javaslat a
„[Kisamerika barlanglakások című érték]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Fehérvári István (név)

.....(aláírás)
Cserépfalu, 2015 szept.(település, dátum)
(P.H.)

**I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI**

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Fehérvári István
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Fehérvári István
Levelezési cím: Cserépfalu, Kossuth út 100.
Telefonszám: 49/950-714
E-mail cím: fehervaripista@gmail.com

**II.
A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI**

1. A nemzeti érték megnevezése: Kisamerika barlanglakások
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése: Cserépfalui Települési Értéktár
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Cserépfalu népi építészetének egyik jellegzetessége a Berezd oldalában található volt barlanglakások sora.

A könnyen faragható riolittufából felépülő hegy igen alkalmasnak bizonyult a felépítéshez, így a falu házainak szinte mindegyike ebből készült.

A Berezdalján elhagyott kőbányák meredek falai jó alkalmat adtak arra, hogy a falba barlangokat vájjanak, a kivájt követ eladják és a barlangba beköltözzenek a falu legszegényebb családjai. Ezek nyilvánvalóan a földnélküli zsellérek voltak.

A népi gunyoros humor Kisamerikának nevezte el ezt a települést (Berezdalja, Kácsi út).

Az itt telket vásárolt szegényebb réteg a hely szűke miatt a gazdasági épületeit a hegybe vájta. Ez ma is így van ebben a két utcában több helyen.

Arra vonatkozóan, hogy mikor kezdték meg a barlanglakások építését semmilyen hivatalos adatot nem lehetett feltalálni. Erre csak a még a térségben élő és valamikor ott lakott személyek elmondása alapján következtethetünk. „Már a nagyanyám is ott lakott, nagypapám ott született”, ebből arra lehet következtetni, hogy a 19. század második felére tehető ez az idő.

Azt viszont sikerült kideríteni Papp Sándor jóvoltából, hogy kik voltak a Kisamerika barlanglakások utolsó lakói:

- id Szabó Lajos (Jupúp) Kisamerika 2. sz.
- Papp Sándor (Csendő) Kisamerika 4. sz.
- Horváth Lajos (Piskó) Kisamerika 4. sz.
- Farkas Lajos (Kucsér, Vak) Kisamerika 8. sz.
- Pócsik Ilona Kisamerika 10. sz.
- Takács Borbála (Göröcsös) 10. sz.

Zárójelben a ragadványneveket adta meg Papp Sándor, hiszen e néven ismerik őket a faluban.

Szabó Lajosné született Lénárt Julianna elmondta, hogy ők 1968-ban, az apósa id. Szabó Lajos pedig 1969-ben költözött ki a barlanglakásból és ő volt az utolsó lakó. Azóta a barlanglakások lakatlanok és pusztulnak egy kivételével, ugyanis a tulajdonos egy pincegádort épített a lakás elé, így az teljesen épen maradt. Jelenlegi tulajdonosa Kósik István volt polgármester.

Az eredeti lakás 3 helyiségből állt, egy lakókonyha égre nyíló ajtóval és két kis rácsos ablakkal, tőle balra két egymásba nyíló helyiség, amit kamrának, pincének használhattak.

A lakókonyha jobb hátsó részén található a falba vésett kemence, ajtaja előtt a kucik (főzőpadka), felette a bográcstartó láncsal.

A kucik felett, a kemence ajtó előtt a kéménykürtő, ahol a füst távozott. A lakás átlagmagassága 230-250 cm volt.

A lakások berendezéséről, használatáról és az életmódról:

A lakás bútorainak egy részét általában maguk a lakók készítették, asztal, láda, karoslóca, szalmaszék, szalmadikó (ágy). Ez utóbbiak ülő, illetve fekvő részét zsupszalmával fonták be, innen az elnevezés.

A tisztálkodás és a főzés igen nehézkes lehetett, hiszen kút nem volt a lakásoknál. A vizet a Váraljai utcán lévő közkútból hordták kannákban, vödörökben.

Kutat csak Szabóék építettek, illetve ástak 1958 végén.

Télen úgy spóroltak a tüzelővel, hogy amikor a tűz leégett, tehát nem füstölt, a kéményt kürtődugóval bedugták, így nem szökött el a meleg. A dugó rongyból készült és egy rúddal dugták fel a kéménybe.

Volt olyan lakás is, ahol nem volt kemence, hanem kint építettek kemencét. Ez szükséges volt a kenyérsütéshez minden háznál. Említésre méltó az itt élő emberek életmódjai is. Ők a legszegényebbek voltak a faluban. Summások, napszamosok, akik idénymunkával, napszámmal keresték kenyerüket. Nehéz munkát végeztek mind a férfiak, mind a nők. A nők úgy próbáltak segíteni a családon, hogy hóvirágot, ibolyát, sósót, gombát szedtek, surolóport készítettek a morzsalékos kőből és ezzel házaltak és a piacra hordták Mezőkövesdre.

A férfiak szerszámnyeleket, vesszőseprűt készítettek, és ezzel pótolták ki a keresetüket.

Az itt lakók egy része elköltözött, meghalt, helyükre mások jöttek tehát a létszám változott. Szabóné elmondta, hogy az apósáék 1928-ban vették meg a lakást és költöztek ide.

Ő mint meny került a családba. „Az apósom elmondta, hogy a feleségével ketten egy egész nyári keresetüket adták a lakásért. Ez 10 mázsa búza volt.”

A megváltozott gazdasági helyzet lehetővé tette, hogy a barlanglakások tulajdonosai a faluban telket vásároljanak és fokozatosan kiköltözzenek a barlangokból. Egy részük már meghalt, így a lakások üresen maradtak.

Az élők sem szívesen beszélnek a volt szegénységükről, amiben éltek.

Molnár Mihály „Cserépfalvi barlanglakások” (Cserépfalu hét és fél évszázada) c. tanulmány alapján javaslom a Kisamerika barlanglakásokat a települési értéktárba felvenni.

5. Indoklás a Települési Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték jelentőségének bemutatására:

A kisamerika barlanglakások a falu életének, történetének egy népi emléke, mely megmutatja, hogy a nehéz sorsú emberek egy része milyen körülmények között élt egy korábbi korban. Egy fontos érték és egy viszonyítási alap a ma élő emberek számára.

A fentiek alapján települési értéké nyilvánítása indokolt.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Cserépfalu hét és fél évszázada című könyv.
Molnár Mihály: Cserépfalvi barlanglakások

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.cserepfalu.hu/ertektar

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja.
2 db fénykép
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek.
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Kisamerika barlanglakások

1. A barlanglakások, háttérben Cserépfalu

2. A barlanglakások